

**π-КОМПЛЕКСИ ІОНІВ Cu⁺ З МАЛЕЇНОВОЮ КИСЛОТОЮ
У ТРИПЛЕТНОМУ СТАНІ**

Осокин С. С., Варгалюк В. Ф., Полонський В. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Дніпро, Україна
osokin@cf.dnu.dp.ua

Одним із перспективних класів металоорганічних сполук є комплекси перехідних металів та речовин з ненасиченими С=C-фрагментом, оскільки вони проявляють високі каталітичні, мікробіологічні та оптичні властивості. Серед таких сполук слід відмітити π-комплекси Cu⁺ з ненасиченими органічними кислотами. В попередніх роботах, досліджувались π-комплекси іонів Cu⁺ з малеїновою кислотою [1]. Але механізм утворення таких π-комплексів остаточно не з'ясований.

Тому метою даної роботи була оцінка можливості протікання реакцій утворення π-комплексів іонів Cu⁺ з малеїновою кислотою (МК), які супроводжуються внутрішніми електронними переходами в іонах Cu⁺. Також розглядалися особливості будови π-комплексів іонів Cu⁺ з МК у триплетному стані. Порівнювались системи в синглетному (основному) та збудженому (триплетному) станах, останні помічені астериском «*». Методологія проведення квантово-хімічних розрахунків наведена в роботі [1].

Аналіз переходу триплетного в синглетний стан іонів Cu⁺ в π-комплексах з МК показав, що цей процес протікає самовільно, через спарювання електронів на зовнішній 3d-орбіталі Cu⁺. Було встановлено, що з дисоційованою за першим ступенем молекулою МК в якості ліганду енергетичний ефект спарювання електронів в іонах Cu⁺ є найбільшим. При цьому проглядається тенденція, де зі зменшення кількості води у внутрішній координаційній сфері різниця енергетичного ефекту внутрішнього електронного переходу іонів Cu⁺ між молекулярними та дисоційованими формами лігандів зменшується. Для дегідратованих π-комплексів (реакції 4 та 8) ця різниця близька до нуля.

[Cu ⁺ (H ₂ O) ₃ -πH ₂ M]* → [Cu ⁺ (H ₂ O) ₃ -πH ₂ M]	-131,63 кДж/моль (1)
[Cu ⁺ (H ₂ O) ₂ -πH ₂ M]* → [Cu ⁺ (H ₂ O) ₂ -πH ₂ M]	-141,78 кДж/моль (2)
[Cu ⁺ (H ₂ O)-πH ₂ M]* → [Cu ⁺ (H ₂ O)-πH ₂ M]	-145,27 кДж/моль (3)
[Cu ⁺ -πH ₂ M]* → [Cu ⁺ -πH ₂ M]	-143,35 кДж/моль (4)
[Cu ⁺ (H ₂ O) ₃ -πHM ⁻]* → [Cu ⁺ (H ₂ O) ₃ -πHM ⁻]	-238,68 кДж/моль (5)
[Cu ⁺ (H ₂ O) ₂ -πHM ⁻]* → [Cu ⁺ (H ₂ O) ₂ -πHM ⁻]	-243,12 кДж/моль (6)
[Cu ⁺ (H ₂ O)-πHM ⁻]* → [Cu ⁺ (H ₂ O)-πHM ⁻]	-157,10 кДж/моль (7)
[Cu ⁺ -πHM ⁻]* → [Cu ⁺ -πHM ⁻]	-143,73 кДж/моль (8)

Виявилось, що для деяких π-комплексів МК з іонами Cu⁺ в триплетному стані торсійний кут вуглецевого скелету МК в декілька десятків разів перевищував значення відносно π-комплексів з іонами Cu⁺ в синглетному стані. Найбільше відхилення торсійного кута вуглецевого скелету МК спостерігалось для π-комплексів [Cu⁺(H₂O)-πHM⁻]* та [Cu⁺(H₂O)₂-πH₂M]*, і становило 146° та 152° відповідно. Для π-комплексів [Cu⁺(H₂O)-πHM⁻]* та [Cu⁺(H₂O)₃-πHM⁻]* спостерігаються аномально близькі значення електронної енергії системи. Для інших π-комплексів подібних випадків не спостерігалось. Таким чином, при однакових умовах можливе існування обох π-комплексів [Cu⁺(H₂O)-πHM⁻]* та [Cu⁺(H₂O)₃-πHM⁻]*, що в свою чергу може специфічним чином вплинути на подальше утворення π-комплексів для синглетного стану іонів Cu⁺.

[1] Vargalyuk V. F., Osokin Y. S., Polonsky V. A., Glushkov V. N. Features of (dπ-π)-binding of Cu(I) ions with acrylic, maleic and fumaric acids in aqueous solution. *Journal of Chemistry and Technologies*. 2019. Vol. 27. P. 148–157.